

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים בעניינים מינהליים

עע"מ 4213/19

לפני :
 כבוד השופט ד' מינץ
 כבוד השופט י' אלרון
 כבוד השופט א' שטיין

המערערים :
 1. פלונית
 2. פלונית
 3. פלוני
 4. פלוני
 5. פלוני

נ ג ד

המשיבים :
 1. משרד הפנים - מרשם האוכלוסין
 2. מנהל מרשם האוכלוסין במשרד הפנים

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה
 (הנשיא ר' שפירא) בעת"מ 10491-02-19 מיום
 23.4.2019

תאריך הישיבה : ט"ז בטבת התשפ"ג (9.1.2023)

בשם המערערים : עו"ד נעמה צורף

בשם המשיבים : עו"ד רן רוזנברג ; עו"ד מוריה פרימן

פסק-דין

השופט ד' מינץ:

הערעור שלפנינו נסוב על דחיית עתירה מנהלית שהגישו המערערים, על רקע סירוב המשיבים לרשום על פי הודעה בלבד, וללא הצגת תעודה ציבורית מתאימה, את מערערת 1 (להלן: המערערת) הנשואה למערערת 2 (שתיהן ייקראו ביחד להלן: המערערות), כאם נוספת של מערער 5 (להלן: הקטין).

הרקע לערעור

1. המערערות, בנות זוג מזה כשני עשורים, רשומות כאימהותיהם של מערערים 3 ו-4, אשר נולדו למערערת. אימהותה של מערערת 2 לגבי מערערים 3 ו-4 נרשמה רק לאחר הליך משפטי שננקט על ידן שהסתיים במתן צו הורות פסיקתי. בשנת

2018, לאחר שהחליטו המערערות להרחיב את משפחתן פעם נוספת, ומתוך מחשבה כי רישומן כ'נשואות' ייתר את הצורך בהגשת בקשה למתן צו הורות פסיקתי, החליטו השתיים לערוך טקס נישואים בדנמרק, ובעקבות זאת נרשמו במרשם האוכלוסין בישראל כנשואות. לאחר לידת הקטין על ידי מערערת 2 בשנת 2019, וחלף פניה לבית המשפט לכינון צו הורות פסיקתי, ביקשו המערערות לרשום את המערערת כאם נוספת לקטין, על סמך הצהרה בלבד על פיה היא נשואה לאם היולדת, מערערת 2.

2. המשיבים הבהירו למערערות כי כתנאי לרישום הורות שלא על בסיס ביולוגי, יש להצטייד בתעודה ציבורית המכוננת הורות משפטית כגון צו אימוץ, צו הורות או צו הורות פסיקתי. המערערות התקשו להשלים עם עמדה זו והגישו עתירה מנהלית לבית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים (עת"מ 10491-19-02), בה טענו כי הסירוב לבקשתן לרשום את המערערת כהורה נוסף של הקטין מהווה אפליה על רקע מגדרי אשר אין לה כל הצדקה. המערערות טענו כי במקרה שבו בנות זוג נישאו זו לזו לפני הלידה, או כאשר הן מגדלות ילדים משותפים שניתן לגביהם זה מכבר צו הורות פסיקתי, אין כל צורך בנקיטת הליך נוסף לשם רישומן כאימהות לקטין הנוסף במרשם האוכלוסין.

3. ביום 23.4.2019 ניתן פסק דינו של בית המשפט לעניינים מנהליים (הנשיא ר' שפירא) הדוחה את העתירה והקובע כי לא נפל כל פגם בהתנהלות המשיבים. בתוך כך התקבלה עמדת המשיבים כי ההסדרים הקיימים בדין אינם מאפשרים לרשום שתי אימהות לילד אחד ללא תעודה ציבורית או ללא כינונה של הורות משפטית על פי הדין לגבי האם הנוספת, שכן לא ניתן לצאת מנקודת הנחה ששתי האימהות הן האימהות הביולוגיות של היילוד. עוד הובהר כי ההסדרים החוקיים אכן יוצרים שונות בין מקרים הנראים על פניהם כדומים, אך אין מדובר באפליה פסולה אלא בהבחנה לגיטימית. בשולי פסק הדין נרשמה הצהרת המשיבים לאפשר במקרה זה "הליך מקוצר" לרישום הורות המערערת, ועל פיו אם תוגש על ידן בקשה למתן צו הורות פסיקתי לבית המשפט לענייני משפחה בתוך זמן קצר, ויצורפו אליה המסמכים הדרושים, תינתן הסכמת בא-כוח היועץ המשפטי לממשלה ומשרד הרווחה למתן צו כאמור.

4. על פסק הדין הוגש הערעור שלפנינו בו חזרו המערערות על טענתן כי התנהלות המשיבים פסולה ומפלה הורים חד-מיניים. זאת, שכן כאשר מדובר בזוג שאינו חד-מיני, ניתן לרשום הורה שאינו ביולוגי רק בשל היותו נשוי לבת הזוג

שהיא האם הביולוגית של היילוד, ואף רק בשל היותם מגדלים יחדיו ילד משותף ועל בסיס הצהרה משותפת בלבד. עוד נטען כי במקרה שבו בנות זוג נשואות זו לזו, פקיד הרישום לא רק שמוסמך לרשום את בת הזוג כהורה, אלא שהוא מחויב לעשות זאת שכן אין לו סמכות לערוך כל בדיקה נוספת או לדרוש ראיות נוספות לגבי זוג נשוי. עוד נטען כי צו הורות פסיקתי אינו נותן מענה הולם לזכותן לחיי משפחה ולעיקרון טובת הילד, שכן הוא רלוונטי רק לעניין מרשם האוכלוסין אך אינו מקבל ביטוי בתעודת הלידה, והוא אינו מאפשר עיגון משפטי של יחסי ההורות בסמוך ממש ללידה.

5. יצוין כבר כעת, כי בעת שהוגש הערעור שלפנינו, היה תלוי ועומד בבית משפט זה בשבתו כבית משפט גבוה לצדק הליך שננקט על ידי בנות זוג אחרות בקשר לסירובו של פקיד הרישום לרשום אותן כאימהות על בסיס הודעה בלבד (בג"ץ 4635/19). לאחר הגשת הערעור, ביום 26.7.2020, נדחתה עתירה זו. על פסק הדין הוגשה בקשה לדיון נוסף, והוא נידון בהרכב מורחב של שבעה שופטים (דנ"א 1297/20 ; להלן: הדיון הנוסף), יחד עם דנג"ץ 5591/20. בעת שהדיון הנוסף עוד היה תלוי ועומד, ולאחר שהתקיים דיון בערעור שלפנינו ביום 17.9.2020 (בהרכב השופטים נ' הנדל, ד' מינץ ו-י' אלרון), ניתנה החלטת השופט הנדל כי נוכח ההשלכות האפשריות של ההכרעה בדיון הנוסף, לאחר שיינתן בו פסק דין תוגש הודעה מעדכנת מטעם המערערים.

6. ואכן, ביום 25.7.2022 ניתן פסק דין בדיון הנוסף, ובו הוכרעה, בין היתר, הסוגיה מושא ענייננו – רישום בת זוג של אם ביולוגית כהורה ללא כינון הורות משפטית. נקבע כי המסקנה על פיה אם לא-ביולוגית נדרשת להציג לפקיד המרשם תעודה ציבורית לצורך רישומה כאם היילוד במרשם האוכלוסין מתחייבת מהכללים הקיימים בדיון, מגבולות סמכויותיו של פקיד הרישום ומתכלית המרשם, והיא אף מוצדקת משיקולי מדיניות נוספים של קידום ודאות משפטית והבטחת טובת הילד. כמו כן נקבע כי דרישה זו מושתתת על שוני רלוונטי ביחס לרישום הורה ביולוגי, ואין בה משום אפליה (פסקאות 55-91 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות).

7. בעקבות פסק הדין שניתן בדיון הנוסף התבקשו הצדדים בערעור דנן להביע עמדתם לגבי המשך ההליך. המערערות טענו כי קיימת הצדקה להמשיך לקיים דיון בערעור. זאת נוכח העובדה שנסיונות המקרה בענייננו שונות לטענתן מהנסיבות שעמדו בבסיס הדיון הנוסף, שכן בענייננו מדובר בבנות זוג הרשומות כנשואות ולהן שני ילדים משותפים קודמים. כמו כן, המערערות טענו כי הועלתה על ידן טענה שלא

נידונה בדיון הנוסף, והיא שגם לאחר מתן צו הורות פסיקתי, רישום ההורות בא לידי ביטוי במרשם האוכלוסין בלבד, אך אינו בא לידי ביטוי בתעודת הלידה של היילוד, דבר המביא לכך שתעודת הלידה אינה "מספרת את סיפור חייו" של הקטין לאשורו.

לאור פרישתו של המשנה לנשיאה נ' הנדל מכס השיפוט, התיק נקבע לדיון לפני הרכב שופטים נוסף (השופטים ד' מינץ, י' אלרון ו-א' שטיין) וכעת הגיעה השעה להכרעה.

דיון והכרעה

8. כאמור לעיל, בפסק הדין בדיון הנוסף נדונה בהרחבה הסוגיה מושא הערעור שלפנינו – רישום הורה ביולוגי כהורה נוסף לקטין שאליו אין לו קשר משפטי, כמו גם סוגיית האפליה הנטענת בהשוואה לרישומם של זוגות הטרוסקסואליים. לא ראיתי לנכון לחזור על פרטי ההכרעה במלואם, אולם אבהיר בקצרה כי בפסק הדין בדיון הנוסף נקבע באופן חד-משמעי, מפורש וברור כי לא ניתן להסתפק בהודעה של בנות זוג לצורך רישום הורות האם הלא-ביולוגית, ועליה להציג לפקיד הרישום תעודה ציבורית שתעיד על קשר הורי.

9. כך, בפסק הדין בדיון הנוסף פורטו ההוראות הרלוונטיות בחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק המרשם) (סעיפים 6, 19ב, 21, ו-22) מהן עולה כי כאשר מדובר בזוג נשוי, רישום האב מתבצע בדרך כלל באופן אוטומטי לפי הפרטים המופיעים בהודעה על הלידה בישראל. בית המשפט עמד על סמכויותיו המצומצמות של פקיד הרישום, כאשר הוזכר כי החלטת פקיד הרישום לרשום הורות אינה מיועדת להכריע בשאלות משפטיות וחברתיות מורכבות, כפי שנפסק בעבר, למשל בעניין מוט-מגד (בג"ץ 566/11 מוט-מגד נ' משרד הפנים, פ"ד סו(3) 493, 531-528 (2013-2014)). כן נמצא כי מהוראות חוק המרשם עולה כי בנסיבות שבהן הסדרת ההורות המהותית מחייבת מעורבות של בית המשפט, דרישת המחוקק היא להתנות את הרישום בהצגת צו שיפוטי מתאים.

10. מכאן הגיע בית משפט זה למסקנה כי לא ניתן להסתפק בהודעה בלבד במקרה שבו, כבענייננו, מתבקשת הכרה באימהות מכוח "זיקה לזיקה", שכן אין זה מסמכותו של פקיד הרישום לברר שאלות מורכבות ולוודא קיומם של תנאים מסוימים לכינון הורות. על כך עוד הוסיף בית המשפט וקבע כי מסקנה זו גם מוצדקת מהיבטים נוספים של קידום ודאות משפטית והבטחת טובת הילד. בנוסף, בהתייחס לטענת האפליה שהתעוררה באותו עניין, נקבע כי קיימת הבחנה המבוססת על קיומו של

שוני רלוונטי בין אופן הרישום של בנות זוג מאותו המין לבין אופן הרישום של בני זוג הטרוסקסואליים. זאת, שכן ניתן להניח כי על פי רוב בעלה של האם היולדת הוא אביו הביולוגי של הילד, בעוד שעל פי רוב זוגתה של האם היולדת נעדרת זיקה ביולוגית לילד.

11. מכאן אפוא, בדיון הנוסף ניתנה קביעה חד-משמעית הסותמת את הגולל על טענות המערערות בהליך דנן. טענת המערערות כי הסוגיה שנידונה בדיון הנוסף הינה סוגיה שונה מזו העומדת לפתחנו, אין בה ממש. כך, אין לקבל את טענתן העיקרית של המערערות כי בדיון הנוסף לא הוכרע מצבם של זוגות נשואים מאותו מין נוכח העובדה שבנות הזוג באותו עניין לא היו נשואות. במסגרת הדיון הנוסף נידונה במפורש גם שאלת ההבחנה בין בני זוג נשואים מאותו מין לבין זוגות נשואים הטרוסקסואליים, וטענת האפליה הנטענת ביחס לכך. כך פורטו הדברים בפסק הדין:

”הנה כי כן, בניגוד לבנות זוג נשואות מאותו מין, ביחס לרישוםם של זוגות הטרוסקסואלים נשואים קיימת ברירת מחדל של רישום אבהות בן זוגה של האם היולדת, בהתבסס על הודעה בדבר לידה. ואולם, הבחנה זו מושתתת על טעם ענייני” (פסקה 86 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות; ההדגשה אינה במקור).

אותו ”טעם ענייני” פורט באופן הבא:

”כאמור לעיל, המרשם נועד לשקף את ההיבט המשפטי של ההורות, ובכלל זה את העובדה שהורות ביולוגית היא הורות הנוצרת בעת הלידה בעוד שהורות המושתתת על אדנים אחרים נוצרת באמצעות צו שיפוטי מכונן. במציאות הנוכחית, אני סבורה כי אכן ניתן להניח, מבחינה סטטיסטית, שעל פי רוב בעלה של האם היולדת הוא אביו הביולוגי של הילד, ולפיכך, לגבי בעלה של האם היולדת חלה חזקה בדבר זיקה ביולוגית [...]. לעומת זאת, ניתן להניח כי בנקודת זמן זו, על פי רוב זוגתה של האם היולדת נעדרת זיקה ביולוגית לילד, כך שחלה לגביה חזקה הפוכה: חזקה בדבר היעדר זיקה ביולוגית” (שם).

בפסק הדין בדיון הנוסף הובהר אפוא כי קיים שוני ענייני בין מצב שבו מדובר בבני זוג נשואים מאותו מין לבין בני זוג הטרוסקסואליים, לעניין החזקה בדבר קיומה או היעדרה של זיקה ביולוגית. פסק הדין בדיון הנוסף הכריע בדבר קיומה של הבחנה רלוונטית גם במצב דברים שבו מדובר בבני זוג נשואים, וזאת בניגוד לטענת המערערות, על פיה המקרה שלהן ייחודי בהיבט זה.

12. אוסיף כי גם טענת המערערות כי קיימת הצדקה להחיל עליהן דין שונה מפאת העובדה שהן מגדלות יחדיו ילדים נוספים שנרשמו כילדיהם המשותפים, אינה יכולה לסייע להן. העובדה שקיימת "חזקה בדבר היעדר זיקה ביולוגית" במקרים שבהם מדובר בבני זוג מאותו מין עודנה שרירה וקיימת גם במצב דברים שבו לבני או בנות הזוג כאמור ילדים שנרשמו כילדיהם המשותפים מכוח הליך משפטי שכונן את ההורות של ההורה הלא-ביולוגי.

13. ובאשר לסוגיה הנוספת שעניינה רישומה של המערערת כהורה הקטין בתעודת הלידה. אף אם הייתה מתגשמת משאלת המערערות לרישום המערערת כהורה במרשם על בסיס הודעה בלבד, על פניו לא היה מקום לבצע שינוי בתעודת הלידה של הקטין. זאת מפני שרישום יילוד בתעודת הלידה שלו, בא לתת ביטוי להורות הביולוגית על היילוד בעת לידתו. לעומת זאת, רישום היילוד במרשם האוכלוסין, מבטא שיוך הורות היכול להיעשות לאחר הלידה בהליכים שונים, כדוגמת צו הורות פסיקתי (בעניין זה יצוין כי לגבי אימוץ קיימת הוראת חוק ספציפית המסדירה את רישום המאמצים כהוריו "במרשם ובכל תעודה", כולל תעודת הלידה (וראו בעניין זה: סעיף 20 לחוק המרשם; בג"ץ 7344/17 פלוני נ' שר הפנים (12.12.2018)).

14. והערה אחת לקראת סיום. טענת המערערות כי רישום ההורות על בסיס הודעה בלבד היא חיונית לצורך כינון ההורות "מיד לאחר הלידה" נוכח ההשלכות המשפטיות, הנפשיות והכלכליות השונות שיש לכך – בד בבד עם הימנעות מנקיטת כל צעד שיאפשר לכונן הורות זו על פי הדין הקיים אף בחלוף שנים ממועד הלידה – מוקשית במקרה זה. זאת על אחת כמה וכמה אשר הוצע למערערות בהליך בבית המשפט המחוזי כי יינקט בעניינן "הליך מקוצר" למתן צו הורות פסיקתי, ואם הן היו הולכות בנתיב זה, ניתן להניח כי הדבר היה מביא לפתרון המיוחל זה מכבר. הדבר נתון היה בידיהן של המערערות, ואין להן להלין על המשיבים על כך.

אציע לחברי כי הערעור ידחה.

ש ו פ ט

השופט א' שטיין:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט י' אלרון:

לא מבלי היסוס, אני מסכים לתוצאת חוות דעתו של חברי, השופט ד' מין. תוצאה זו היא המתחייבת לנוכח קביעות בית משפט זה בדנ"א 1297/20 ודנג"ץ 5591/20, בהרכב מורחב של שבעה שופטים.

בכל זאת, בעיה ומצוקה אמיתית הוצגה לפנינו – ובעיה זו טרם באה על פתרונה באופן מלא ומספק. אין טבעי וחזק מהקשר בין הורה לילדיו. במהותו, קשר זה אינו נוסד במסמכים, תעודות ציבור או צווי בית משפט, ועוצמתו אינה נובעת דווקא מהקשר הביולוגי שבין ההורה לילד. אך מתבקש כי ימצא הפתרון לכך שהמערערות 1-2 וזוגות במצב דומה, יוכלו ללא קושי להביא לידי ביטוי במסמכים רשמיים את מצב הדברים כפי שהוא במציאות היום-יומית של חייהם.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ד' מין.

ניתן היום, ט"ז בשבט התשפ"ג (7.2.2023).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

19042130_N21.docx רח
מרכז מידע, טל' 077-2703333 *3852 ; אתר אינטרנט, <https://supreme.court.gov.il>